

TÓTH CSABA

Laudáció a Magyar Örökség-díjra való felterjesztéshez (2018)

TORNAY ENDRE ANDRÁS (1949 – 2008)*

Tornay Endre András 13. gyermekként a Hargita tövében álló Zetelakán született, amely falut Bethlen Gábor 1622-ben szabad székely településsé nyilvánított, a kiváltság fejében évente tízezer faszindelyt kellett szállítania a fejedelemnek, ahol a faművéség apáról fiúra szálló örökség mindmáig.

Ez a fúró- faragó, furfangos székely észjárás és gondolkodásmód párosulva a szorgos munkával képezi Tornay Endre András életművének gerincét. A tárgyalkotó népművészet szerkezeti és gondolati struktúrái a népdalok és balladák költői képhasználatával, végtelen asszociációs régióval kiegészülve adják tartalmát és megjelenítési formáját művészetének. Az archaikus korok kuros figuráira rátalálva önmaga személyiségét is képes volt műveiben átörökíteni. Így ezen alakjai közvetlen leszármazottai Caspar David Friedrich tájmeditációs létszimbólumainak, négydimenziós lét-sűrítményei az emberi egzisztenciának.

Tornay Endre András szobrászata* a Kárpát-medencei kulturális kontinuitás alanyi és közösségi szintű megtestesítője, belső alkotói magányába zárkózva is a népközösség identitásának örökérvényű megtestesítője. Csak a munkának és az alkotásnak élt, ennek áldozta életét. Művészete a régi és az új, az ősi és a modern, a népi és a magas-kultúra bartóki egymásra-vetítése, komplementer egymásrautaltságának felismerése és örökérvényű megtestesítője. Az utolsó történelmi órában megszüntetve őrizte meg a több-ezeréves paraszti kultúránk fában áthagyományozódott örökségét, életműve épp ezért eszkatológikus küldetésű.

Szerénysége, szelídsége, művészi alázata, munkaszorgalma, ember-mivolta nem engedte, hogy életében ezen értékei kortársaiban is tudatosodjanak, halálának 10. évfordulóján azonban ez a felismerés, feladat és kötelesség ránk hárul, hogy végérvényesen kiálljunk művészetének egyetemessége és maradandósága mellett.

* TORNAY Endre András a marosvásárhelyi Képzőművészeti Líceum után a kolozsvári Ion Andescu Képzőművészeti Főiskola szobrász szakán diplomázott. Itt életre-szóló hatással volt rá a román származású, Párizsban alkotó Cobstantin Brancusi, aki úgyszintén a paraszti-kézműves, fafaragó örökségből származó tapasztalataira alapozta modern, absztrakciós formanyelvét. 27 évesen települt át Magyarországra, előbb Balassagyarmatra, majd 1982-ben Kőszegre költözött. 1983-86 közt Derkovits Ösztöndíjban részesült. Egész életén keresztül megszállottként dolgozott, érmeivel, kisplasztikáival, autonóm szobraival rendszeresen szerepelt hazai és nemzetközi kiállításokon. 1972-es kolozsvári kiállítása óta megszámlálhatatlan önálló kiállítása volt idehaza és külföldön. Művei hazai (István Király Múzeum, Pécsi Kortárs Modern Múzeum, Magyar Nemzeti Galéria, Szombathelyi Képtár) és nemzetközi (Drezda, Stuttgart) közgyűjteményekben is megtalálhatók. Számtalan köztéri alkotása áll az országban. A rendszerváltás után a szombathelyi Művészeti Szakközépiskolában, majd pedig a Berzsényi Dániel Főiskolán tanított szobrászatot.

Díjai: Pécsi Kisplasztikai Biennálé I. díj (1985), Soproni Érembiennálé Ferenczy Béni díja (1985), Pannonia Triennálé díja (1986), Dunántúli Tárlat díja (1989), Munkácsy Mihály-díj (1990), Vásárhelyi Őszi Tárlat díja (1992), Országos Faszobrászati Kiállítás díja (1994), Regionális Kisplasztikai Tárlat díja (1997).